

Boekbesprekingen

Drs. R. G. A. Boot & drs. D. van Dorp. De plantengroei van de Duinen van Oostvoorne in 1980 en veranderingen sinds 1934. 119 blz. + zes bijgevoegde vegetatiekaarten in kleurendruk. Uitgave: Stichting 'Het Zuidhollands Landschap', Rotterdam 1986. Verkrijgbaar: aldaar en in het Bezoekerscentrum Tenellaplas, Duinstraat 12A, Rockanje. Prijs: f 37,50.

Jubileum 'Het Zuidhollands Landschap'

De Stichting 'Het Zuidhollands Landschap' herdacht haar gouden jubileum op 31 januari 1986 in een geanimeerde bijeenkomst te Oostvoorne, gewijd aan de presentatie van het werk 'De plantengroei van de Duinen in Oostvoorne in 1980 en veranderingen sinds 1934', dat elders in dit nummer besproken wordt. Deze manifestatie was opgezet als een symposium, geleid en ingeleid door dr. M. J. Adriani, erevoorzitter der Stichting en oud-directeur van het Biologisch Station 'Weevers' Duin'. De opzet, de gang van zaken en de betekenis van het aan dit boek ten grondslag liggende onderzoek werden toegelicht door prof. dr. E. van der Maarel, thans hoogleraar in de botanische oecologie te Uppsala, die destijds de eerste vegetatiekaart van dit gebied vervaardigde en onder wiens leiding het verdere onderzoek werd verricht. Vervolgens hield P. Nijhoff, directeur van de Stichting 'Natuur en Milieu' een rede getiteld 'Voorne blijft in de branding', waarna drs. J. C. van Duin, gecommitteerde voor recreatie en natuurbescherming van het zieltogende openbaar lichaam Rijnmond, sprak over 'Bestuur natuurlijk!' Het eerste exemplaar van het boek werd daarop aangeboden aan mr. S. Patijn, Commissaris der Koningin in Zuid-Holland, die dit met een gloedvolle rede beantwoordde.

Ter gelegenheid van haar gouden jubileum heeft de Stichting 'Het Zuidhollands Landschap' een boekwerk het licht doen zien, waarvoor het veel misbruikte woord 'uniek' nu eens met recht kan worden gebezigd. Reeds lang is bekend, dat de duinen van Voorne een van de belangrijkste natuurgebieden van ons land en tevens van geheel West-Europa vormen. Tragisch is dan ook hun ligging pal naast de grootste haven ter wereld, waardoor zij, ondanks hun status van natuurreservaat, ernstig bedreigd worden. Ze zijn in dit opzicht het beste te vergelijken met de beroemde duinen van Botany Bay bij Sidney.

Het noordelijk deel van de Voorne duinen is sinds 1957 in bezit en beheer van de jubilerende Stichting. In 1959 publiceerde E. van der Maarel, destijds bioloog te Amsterdam, een vegetatiekaart in kleurendruk van dit gebied, die als klassiek kan worden beschouwd. Hij vervolgde zijn onderzoek van Voorne, en in de periode waarin hij aan de afdeling Geobotanie van de Katholieke Universiteit te Nijmegen verbonden was (1968-1981) hebben drie van zijn leerlingen de kartering herhaald. Twee hunner, de auteurs van het hier besproken boek, hebben deze kaart thans het licht doen zien (schaal 1:2500), vergezeld van een studie, waarin niet alleen de plantengemeenschappen van het gebied besproken worden, maar vooral ook de veranderingen die zich in flora en vegetatie voltrokken hebben. Dankzij een gelukkige combinatie van interpretatie van luchtfoto's en van veldwerk is het daarbij mogelijk gebleken uit te gaan van een veel eerdere toestand, nl. die in 1934, en de veranderingen te beschrijven aan de hand van vijf in kleur gereproduceerde, globalere vegetatiekaarten (schaal 1:6250), die de toestand weergeven in resp. 1934, 1943, 1959, 1972 en 1980. De uitgave was mogelijk dank zij een subsidie van het Prins Bernhard Fonds.

Na een inleidend woord van dr. M. J. Adriani, oud-directeur van het Biologisch Station 'Weevers' Duin' te Oostvoorne (van waaruit het hier bedoelde onderzoek sinds 1956 werd verricht), alsmede een inleiding van de auteurs, behandelen deze het ontstaan, het gebruik en de elementen van het huidige duinlandschap, vervolgens de methode van onderzoek, en daarna de 60 in 1980 aange troffen plantengezelschappen (met een aantal varianten), die enerzijds zijn gegroepeerd in 13 structurele eenheden (formaties), anderzijds in 22 verbonden (op basis van de floristische samenstelling). Bijzondere waardering verdienen de synoptische tabellen, een uitstekend voorbeeld van de wijze waarop men dergelijke resultaten voor een breed publiek duidelijk en tevens in een beperkte ruimte kan weergeven. Vervolgens — m.i. het belangrijkste deel van de studie — bespreken de auteurs de globale veranderingen in de vegetatie sinds 1934, en, in detail, de veranderingen in de vegetatie tussen 1959 en 1980, alsmede de wijzigingen in de flora. Het verschijnsel van successie en regressie, de wijze waarop deze zich voltrokken en de oorzaken daarvan worden kritisch en helder belicht.

Duidelijk blijkt, dat de vegetatie van de duinen van Voorne in de afgelopen halve eeuw aanzienlijke veranderingen heeft ondergaan, en dat deze weliswaar ten dele als een natuurlijk proces te beschouwen zijn, doch overigens grotendeels zijn toe te schrijven aan één hoofdoorzaak: de beëindiging van de beweiding in 1910. Bijkomende factoren zijn: vermindering van invloed van de zee als gevolg van Rotterdamse havenwerken; oorlogshandelingen; toegenomen recreatiedruk; wateronttrekking (hoewel minder sterk dan op het vasteland) en atmosferische depositie. Bij dit proces zijn de pionierbegroeiingen van open duin en duinvalleien (droog resp. nat) zeer sterk achteruitgegaan, terwijl struwelen en bossen zijn gaan overwegen.

Het spreekt vanzelf, dat deze gegevens van groot belang zijn voor een adequaat beheer van het gebied.

Het boek is geïllustreerd met kaarten en tabellen, ten dele in kleur, en met 27 zeer fraaie en uitstekend gereproduceerde kleurenfoto's van een der auteurs, van 'Weevers Duin' en van dr. J. M. van Groenendaal en drs. M. J. M. van Mansfeld. Of men de zwart-witte pentekeningen van Jeroen Helmer kan waarderen, is een kwestie van smaak; referent kan het tot zijn spijt niet. Aangezien van een referent ook kritische opmerkingen verwacht worden, volgen er hier enkele. Te betreuren is de afgrijpselijke 'Ne-